



JOHN  
BUCHAN

# 39

ASKELTA

39 askelta



John Buchan  
39 askelta

Suomennos ja esipuhe  
Anssi Hynynen



FAROS

Alkuteos: The Thirty-nine Steps (1915)

Suomennoksen © Anssi Hynynen & Faros-kustannus Oy

Toinen painos, 2019  
ISBN 978-952-5710-48-9

Faros-kustannus Oy  
[www.faroskustannus.fi](http://www.faroskustannus.fi)

## Lukijalle

Skotlantilainen John Buchan (1875–1940) toimi elämänsä aikana muun muassa asianajajana, kirjankustantajana ja poliitikkona. Hänen poliittinen uransa johti hänet aina Kanadan kenraalikuvernööriksi saakka vuonna 1935. Tällöin hänestä tehtiin Tweedsmuirin paroni.

Buchan muistetaan kuitenkin parhaiten seikkailukirjoistaan. Suomessa nämä tunnetaan hämmästyttävän heikosti. Vuonna 1926 Gummerus julkaisi Buchanin ensimmäisen menestysromaanin *Prester John* (1910) suomeksi nimellä *Afrikan viimeinen kuningas*. Teos ilmestyi myöhemmin kahdessa osassa WSOY:n Punainen sulka -sarjassa 1962; osien nimet olivat *Sinisen antiloopin lähde* ja *Suuren käärmeen luola*.

Tunnetuimman kirjansa *39 askelta* (The Thirty-nine Steps) Buchan kirjoitti toipuessaan sairaudesta vuonna 1914. Tarina julkaistiin ensin lukemistossa ja tämän jälkeen kirjana, josta on jatkuvasti otettu uusia painoksia. Kirja oli erittäin suosittua

luettavaa ensimmäisen maailmansodan aikana, myös rintamalla. Eräs sotilas kirjoitti Buchanille: ”Tarinaa arvostetaan mudan, sateen, kranaattien ja kaiken sen keskellä, mikä tekee elämästä juoksuhaudoissa masentavaa.”

Kirjan sankari Richard Hannay esiintyi sittemmin päähenkilönä neljässä muussakin kirjassa (*Greenmantle*, *Mr Standfast*, *Three Hostages* ja *The Island of Sheep*) ja sivuhenkilönä yhdessä teoksessa (*The Courts of the Morning*). Hannayn lisäksi Buchanilla oli muitakin useammissa kirjoissa esiintyneitä sankareita, kuten Dickson McCunn ja Edward Leithen.

Lähes kolmenkymmenen romaaninsa lisäksi Buchan kirjoitti runoja, historiateoksia ja elämäkertoja. Jälkimmäisistä tunnetuimmat ovat epäilemättä *Sir Walter Scott* ja *Oliver Cromwell*. Ensimmäisessä maailmansodassa Buchan toimi ensin sotakirjeenvaihtajana ja tämän jälkeen tiedustelu-upseerina. Voidaankin olettaa, että hän todella tunsii vakoojien maailman, jota hän kuvaa erityisesti Richard Hannay -kirjoissaan.

*39 askelta* on kirja, josta Buchan itse käyttää nimitystä ”shocker”, ”jännäri”. Se on kaikkien aikojen varhaisimpia vakoilutarinoita, ja varmasti niistä tunnetuimpia. Tarinan peruskuvio – syytön mies koettaa puhdistaa maineensa niin lainvartijoiden kuin varsinaisten roistojenkin jahdatessa häntä –

on myöhemmin lainattu lukemattomiin kirjoihin, elokuvaan ja televisiosarjoihin.

Etelä-Afrikassa kasvanut kaivosinsinööri Richard Hannay joutuu mukaan suurvaltapeliin, jossa panokset ovat korkeat ja ihmishenki halpa. Hän pakenee Skotlannin nummille ja vuorille, joita Buchan kuvaa niin valloittavasti, että lukijan tekee mieli varata lento Glasgow'hun saman tien. Matkan varrella Hannay tapaa kiehtovia hahmoja, joista toiset auttavat häntä ja toiset ovat koitua hänen hengenmenokseen.

John Buchan oli konservatiivi imperialisti, ja tämä näkyy niin *39 askeleessa* kuin muissakin hänen teoksissaan. Hän kuvaa varsinkin juutalaisia ja saksalaisia sekä myöhemmissä Hannay-kirjoissa myös muslimeja ja afrikkalaisia varauksellisesti. Tässä kohtaa on kuitenkin syytä muistaa, että oman aikansa mittapuulla häntä voi pitää pikemminkin suvaitsevaisena, ja on myös esitetty, että hän olisi kehittänyt termin ”monikulttuurinen”.

Buchanin seikkailuromaanien aikakäsitys on mielenkiintoinen. Nykyään olemme tottuneet sankarien selvittävän vaikeudet välittömästi (ja useimmiten myös väkivaltaisesti). Joitakin vuosikymmeniä sitten James Bond pysäytti elokuvissa atomipommin kellon aikaan 0:07. Tuolloin se tarkoitti sekunteja, mutta sittemmin tästä on siirrytty sekunnin sadasosiin. Tämä näkyy yhtä hyvin myös kirjallisuudessa.

*39 askelta* ja muut Buchanin Hannay-kirjat tuntuvat tässä yhteydessä paitsi miellyttävän leppoisilta myös realistisemmilta. Käsillä olevassa kirjassa Hannay huomaa saksalaisten vakoojan huiputtavan tietoja Iso-Britannian laivastolta. Sen sijaan, että vakooja ammuttaisiin saman tien tai hänen peräänsä edes rynnäyttäisiin, istahtavat Hannay ja korkea-arvoiset herrat pöydän ääreen miettimään ja tarinoimaan. Kirjassa *Greenmantle* ("Viherviitta") Hannay ja hänen toverinsa koettavat pysäyttää uhkaavan salaliiton, jonka tarkoituksena on nostattaa muslimit pyhään sotaan Brittiläistä imperiumia vastaan. Heillä on kiire estää miljoonien ihmisten kuolema. On marraskuu, mutta he sopivat tapaa- vansa Konstantinopolissa 17. tammikuuta. Television, internetin ja matkapuhelimien aikakaudella tämä tuntuu uskomattomalta, mutta Buchanin kirjat vievätkin meidät sadan vuoden taakse, jolloin kuljettiin hevosella ja höyrylaivalla ja kirjoitettiin kirjeitä.

Kertomus neuvokkaasta mattimeikäläisestä, joka osoittautuu nokkelammaksi kuin Euroopan huip- puvakoojat, on osoittautunut menestykseksi myös muina sovituksina. Kaikkein tunnetuin näistä on Alfred Hitchcockin elokuva *39 askelta*, jota pide- tään yleisesti ohjaajan ensimmäisenä mestariteok- sena. Elokuvan ensi-ilta oli 1935, ja Richard Han- nayta esitti Robert Donat. Tarina oli tosin muutet-

tu lähes tunnistamattomaksi. Vuoden 1959 filmatisointi (ohjaus Ralph Thomas) on pikemminkin uusintaversio Hitchcockin elokuvasta kuin itse kirjasta. Suomalaisittain elokuvassa on kiintoisaa Taina Elgin naispääosa.

Vuonna 1978 tarina muutettiin elokuvaksi kolmannen kerran. Tällä kertaa ohjaajana toimi Don Sharp, jonka versio oli uskollisempi kirjalle kuin aiemmat, mutta poikkesi silti monessa kohtaa Buchanin tekstistä. Tätä kirjoitettaessa valmisteilla on jo neljäs elokuva – *Chinatownin* käsikirjoittaja Robert Townen on määrä ohjata oma käsikirjoituksensa.

BBC teki kirjasta TV-elokuvasuorituksen vuonna 2008. Tätä ennen Thames Television oli tehnyt vuonna 1989 kuusiosaisen TV-sarjan *Hannay*, jonka sankari perustui Buchanin kirjoihin.

1930-luvulta lähtien *39 askelta* on niittänyt menestystä myös radiossa Atlantin molemmin puolin. Cecil B. De Millen Lux-radioteatterin esityksessä 1937 pääosissa olivat Robert Montgomery ja Ida Lupino, ja vuotta myöhemmin Orson Welles teki oman esityksensä kirjasta Mercury-teatterille. Näiden lisäksi BBC on tehnyt kirjasta useita radiokuunnelmia vuosien varrella.

2000-luvulla Patrick Barlow kirjoitti tarinan uudelleen komediaksi, josta tuli suosittu näyttämöllä niin Lontoon West Endissä kuin suomalaisissakin teattereissa. Pohjoismaiden kantaesitys

nähtiin ruotsinkielisenä Åbo Svenska Teaternissa helmikuussa 2008, ja sen jälkeen sovitut on nähty myös useissa suomenkielisissä teattereissa.

Kaikkien Suomessa nähtyjien filmatisointien ja näyttämöversioiden nimi on seurannut Hitchcockin elokuvan suomennosta ”39 askelta”. Tästä syystä myös tämän kirjan nyt vihdoinkin ilmestyessä suomeksi teoksen nimessä esiintyvät nämä ”askeleet”, vaikka lukija huomaakin ennen pitkää, että kyseessä ovat oikeastaan ”askelmat”.

Buchanin kirjassa esiintyy paljon skotlantilaisia ilmaisuja ja Skotlannin murteella kirjoitettua vuoropuhelua. Näiden kääntämisessä suomentajaa on ystävällisesti auttanut skotlantilaista syntyperää oleva tri Gideon Calder.

Anssi Hynynen

*39 askelta*



Thomas Arthur Nelsonille  
(Lothians & Border Horse -rykmentistä)

Tommy hyvä – Sinä ja minä olemme jo pitkään rakastaneet tuota perustavanlaatuista kertomustyyppiä, jota amerikkalaiset kutsuvat ”kioskikirjaksi” (‘dime novel’) ja jonka me tunnemme nimellä ”jännäri” (‘shocker’). Kyseessä on seikkailu, jonka tapahtumat uhmaavat todennäköisyyttä ja pysyttelevät juuri ja juuri mahdollisuuksien rajoissa. Viimetalvisen sairauteni aikana noiden hilpeän mielen apuvälineiden varastoni ehtyi, ja minun oli kirjoitettava itselleni sellainen. Tuloksena oli tämä pieni kirja. Haluaisin omistaa sen sinulle muistaen pitkää ystävyystämme näinä aikoina, kun hurjimmat kuvitelmat ovat paljon vähemmän epätodennäköisiä kuin todellisuus.

J.B.

## Ensimmäinen luku

### KUOLLUT MIES

Tuona toukokuuisena iltapäivänä palasin Citystä jokseenkin kyllästyneenä elämään. Olin oleillut kolme kuukautta Vanhassa maassa ja olin sitä kurkkuaani myöten täynnä. Jos joku olisi vuotta aiemmin väittänyt minun tuntevan näin, olisin nauranut hänelle päin naamaa – mutta näin asia vain oli. Ilmasto teki minusta ärtyneen, tavallisten englantilaisten puhe sai minut voimaan pahoin, en saanut kylliksi liikuntaa ja Lontoon nähtävyydet vaikuttivat väljähtyneiltä kuin aurinkoon unohtunut soodavesi. ”Richard Hannay”, muistuttelin itselleni, ”olet pudonnut väärään kaivantoon, ystävä hyvä, ja sinun olisi parempi kivuta ylös.”

Purin huuliani ajatellessani suunnitelmia, joita olin kyhaillyt noina viimeisinä vuosina Buluwayossa. Olin kerännyt omaisuuden – en niin valtavaa kuin jotkut toiset, mutta tarpeeksi minulle – ja olin miettinyt valmiiksi kaikenlaisia huvituksia. Isäni oli

vienyt minut mukanaan Skotlannista kun olin kuu-  
den ikäinen, enkä ollut käynyt kotona sen jälkeen.  
Englanti oli minulle kuin Tuhannen ja yhden yön  
tarujen maa, ja olin ajatellut jäädä sinne loppuiäk-  
seni.

Olin kuitenkin pettynyt Englantiin heti ensi  
näkemältä. Suurin piirtein viikossa olin kyllästynyt  
nähtävyyksien katseluun ja vajaassa kuukaudessa  
olin saanut tarpeekseni ravintoloista, teattereista ja  
hevoskilpailuista. Minulla ei ollut kunnon kaveria  
seuranani, mikä kenties selittää asian. Monet kut-  
suivat minut luokseen, mutteivät juuri vaikuttaneet  
kiinnostuneilta. He kysäisivät pari kysymystä  
Etelä-Afrikasta ja jatkoivat sitten omia juttujaan.  
Imperialististen rouvien seurue tarjosi minulle  
teetä ja esitteli minulle opettajia Uudesta-Seelan-  
nista ja toimittajia Vancouverista, eikä touhu voi-  
nut enää muuttua ankeammaksi. Olin kolmekym-  
mentäseitsemän vuotta, täysissä sielun ja ruumiin  
voimissa, minulla oli tarpeeksi rahaa hauskanpi-  
toon – ja haukottelin leukani sijoiltaan päivät pit-  
kät. Olin jo miltei päättänyt häipyä maisemista ja  
palata *veldille*,<sup>1</sup> sillä olin Yhdistyneen kuningaskun-  
nan tylsistynein ihminen.

Tuona iltapäivänä olin kiusannut pörssivälittä-  
jiäni sijoituksillani antaakseni aivoilleni edes jotain  
ajattelemista. Kotimatalla pistäydyin kerhollani:

<sup>1</sup> *Veld* (tai veldt) on Etelä-Afrikalle tyypillinen ruohoa-  
vikko. (Suom. huom.)

se oli kuin majatalo, johon hyväksyttiin jäseniä siirtomaista. Otin ryypyn ja luin iltapäivälehdet. Ne olivat täynnä uutisia Lähi-Idän kahakasta, ja yhdessä oli artikkeli Kreikan pääministeristä Karolidesista. Pidin miekkosesta. Kaikesta päätellen hän oli esityksen pääosassa ja pelasi rehellistä peliä, mitä ei suinkaan voinut sanoa läheskään kaikista mukanaolijoista. Vaikutti siltä, että häntä vihattiin katkerasti Berliinissä ja Wienissä, mutta me olimme päättäneet tukea häntä. Yksi lehdistä väitti hänen olevan ainoa muuri Euroopan ja maailmanlopun välillä. Muistan miettineeni, voisinko löytää töitä sieltä päin maailmaa. Mieleepi juolahti, että Albania voisi olla paikka, jossa ei tarvitsisi haukottella.

Kuuden maissa menin kotiin, pukeuduin, söin illallista Café Royalissa ja pistäydyin varieteessa. Esitys oli typerä, pelkkiä hyppiviä naisia ja apinanaamaisia miehiä, enkä viipynyt kauan. Kävelin hienossa ja selkeässä illassa takaisin asunnolle, jonka olin vuokrannut Portland-aukiolta. Väki joukko aaltoili ohitseni jalkakäytävillä, kiireisenä ja lörpötellen, ja kadehdin ihmisiä, joilla oli jotain tekemistä. Näillä myyjättäriillä, virkailijoilla, keikareilla ja poliiseilla oli tarkoitus elämälleen, ja se piti heidät virkeinä. Annoin puolen kruunun kolikon kerjäläiselle, koska hän haukotteli; hän kärsi kansani. Oxford Circusilla katsahdin ylös keväiselle taivaalle ja tein lupauksen. Antaisin Vanhalle maal-

# On vuosi 1914.

Eteläafrikkalainen Richard Hannay pitää Lontoota ikävystyttävänä kaupunkina, kunnes eräänä iltana hän löytää asunnostaan kuolleen miehen. Hän pakenee Skotlannin nummille perässään niin koko saarivaltakunnan poliisit kuin häikäilemättömät saksalaisvakoojatkin. Katastrofi uhkaa, ja ainoastaan murhaajana pidetty mies voi pelastaa Englannin.

John Buchanin **39 askelta** on kaikkien aikojen tunnetuimpia vakoiluromaaneja. Vauhdikkaasta, jännittävästä ja viihdyttävästä tarinasta on tehty lukuisia elokuvia, kuunnelmia ja näyttämösovituksia. Tunnetuin näistä on **Alfred Hitchcockin** 1935 ohjaama elokuva, jota pidetään hänen ensimmäisenä mestariteoksenaan.

ISBN 978-952-5710-48-9



FAROS

[www.faroskustannus.fi](http://www.faroskustannus.fi)

Kansi: Mari Siipola

